

INHOUD

VOORWOORD	3
INLEIDING	5
DEEL 1	
INLEIDING: DE PREVENTIE BINNEN DE GRENZEN VAN DIT RAPPORT	13
1.1. Een toenemende afvalproductie	15
1.2. Gevolgen op mondiaal niveau	15
1.2.1. De verborgen kant van het afval: de natuurlijke hulpbronnen	15
1.2.2. De impact van de leefwijze en de sociale ongelijkheid	16
1.3. Preventie: acties die moeten worden gevoerd in verschillende stadia	17
DEEL 2	
DE ACTIE VAN HET BIM IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	19
2.1. Context van de gevoerde acties	21
2.2. Methodologie	22
2.3. Acties uitgevoerd op het niveau van de gezinnen	24
2.3.1. Situatie en doelstellingen op het vlak van de preventie van huishoudelijk afval in Brussel	24
2.3.2. Aanmoedigen tot nadenken over behoeften en levensstijl	25
2.3.3. Afval verminderen vanaf de aankoop	26
2.3.3.1. Door alternatieven voor de wegwerpzakjes aan de kassa te promoten	26
2.3.3.2. Door de identificatie van producten «zonder afval»	28
2.3.3.2.1. Merken noemen, in partnerschap met de consumentenverenigingen	28
2.3.3.2.2. Acties in de verkooppunten	29
2.3.3.3. Door de producten te identificeren die geen gevaarlijk afval veroorzaken	30
2.3.3.3.1. Alternatieven voor wegwerpbatterijen	30
2.3.3.3.2. «Werk mee aan een nettere planeet»	30
2.3.4. Minder papierverspilling met de antireclamesticker	31
2.3.5. Minder verspilling van voedsel	32
2.3.6. Bevorderen van hergebruik	33
2.3.6.1. Herstelling met het oog op hergebruik	33
2.3.6.2. Tweedehandsgoederen : giften en aankopen	34
2.3.7. Bevorderen van het gedecentraliseerd composteren	35
2.3.7.1. De compostmeesters en hun activiteiten	35
2.3.7.2. De bevordering van de thuiscompostering	37
2.3.7.3. De wormcompostering	38
2.3.7.4. De wijkcompostering	38

2.3.8. Zorgen voor informatie- en sensibiliseringsmiddelen	39
2.3.8.1. Een driemaandelijks krantje om de bevolking te informeren	40
2.3.8.2. De brochure «Slimmer kopen is minder weggooien» en de uitwerking ervan in thematische folders	40
2.3.8.3. De website «vuilnisbak.org»	41
2.3.8.4. De nabijheidsanimatoren	41
2.3.9. Evalueren	43
2.3.9.1. De proefprojecten	44
2.3.9.1.1. Vier pilootgezinnen	44
2.3.9.1.2. Een pilootgebouw	44
2.3.9.1.3. Een pilootwijk	45
2.3.9.2. De punctuele evaluaties en de afvalbarometer	45
2.3.9.3. De opiniepeilingen en de index van de eco-gedragingen	47
2.3.9.4. En in het algemeen?	49
2.4. De acties uitgevoerd op het niveau van de scholen	50
2.4.1. Situatie en doelstellingen op het vlak van preventie van afval van scholen in Brussel	50
2.4.2. De promotie van gerecycleerd papier en andere ecologische behoeften	52
2.4.2.1. Een milieuvriendelijk begin van het schooljaar	52
2.4.2.2. De promotie van gerecycleerd papier	54
2.4.3. De preventie van verpakkingsafval	55
2.4.3.1. Minder drankafval dankzij de drinkwaterfonteinnetjes	55
2.4.3.2. Minder verpakkingsafval dankzij de veldfles en de brooddoos	56
2.4.4. De preventie van papierafval	57
2.4.5. De werkmiddelen	57
2.4.5.1. Voor de scholen en de leerkrachten	57
2.4.5.1.1. Milieueducatie en oproep tot indiening van «MEDERE»-projecten	57
2.4.5.1.2. Realisatie en verspreiding van pedagogische werkmiddelen over afvalpreventie- en beheer	58
2.4.6. Evaluatie	60
2.5. Vrijwillige acties uitgevoerd op het niveau van de ondernemingen	63
2.5.1. Situatie en doelstellingen op het vlak van de preventie van afval van ondernemingen in Brussel	63
2.5.2. Specifieke acties met betrekking tot afval	64
2.5.2.1. De omzendbrief betreffende het milieuvriendelijke verbruik (ecoconsumptie) en het afvalstoffenbeheer (kantoorafval), gericht tot de gewestelijke overheidsadministraties	64
2.5.2.2. De overheidsaankopen	65
2.5.2.3. Het handvest voor ecoconsumptie en afvalbeheer op kantoor	65
2.5.2.4. De «dematerialisatie in de kantoren» of het eco-efficiënt gebruik van kantoor-technologieën	66
2.5.3. Een voorbeeld van een geïntegreerde actie: het label «eco-dynamische onderneming»	68
2.5.4. Evaluatie	69
2.6. Perspectieven	70

DEEL 3

ACTIES VAN GEMEENTEN EN REGIO'S IN EUROPA OP HET VLAK VAN PREVENTIE 73

3.1. Actiemiddelen van de gemeenten en regio's in Europa om de productie van afval te voorkomen	75
3.1.1. Wijziging van de prioriteiten in het Europese beleid: van afval naar natuurlijke rijkdommen	75
3.1.2. De gemeenten moeten zich nu bezighouden met consumptie en productie	75
3.1.3. Actiemogelijkheden voor de lokale en regionale overheden	76
3.1.3.1. Sensibiliseren voor de gevolgen van de leefgewoonten	76
3.1.3.2. Wijzigingen in de leefgewoonten stimuleren	77
3.1.3.3. Wijzigingen in het consumptiegedrag aanmoedigen	77
3.1.3.4. Bepaalde methodes inzake afvalverwerking promoten	79
3.2. Catalogus van voorbeelden van gemeentelijke en regionale acties ter bevordering van de duurzame consumptie, afvalpreventie en recycling	80
3.2.1. Sensibiliseren voor de gevolgen van de leefgewoonten	80
3.2.1.1. De ecologische voetafdruk die de invloed van het individueel gedrag op het milieu op wereldschaal aantoont	80
3.2.1.1.1. Londen: de impact meten van Londen op het leefmilieu	81
3.2.1.1.2. Een vergelijking tussen Nederlandse steden en gemeenten	82
3.2.1.2. De burgers betrekken bij de beleidskeuzen en de concretisering ervan	82
3.2.1.2.1. De voornaamste betrokkenen alsook de kinderen geven hun mening in Milton- Keynes	83
3.2.1.2.2. Tussenschakels voor een informatie-uitwisseling met de burgers in het Vlaamse Gewest	84
3.2.1.2.3. In het Waalse Gewest betrekken Gembloux, Oupeye en Havelange de burgers bij hun afvalpreventieplan	85
3.2.1.3. Het publiek sensibiliseren via acties met een ruime weerklank	87
3.2.1.3.1. Turijn : een tentoonstelling om afval voortaan te zien als grondstof en niet als vuilnis	88
3.2.1.3.2. "Charleroi schoon en zonder afval": een maand sensibiliseren voor afvalpreventie	88
3.2.1.3.3. Provincie Bergamo: een wedstrijd tussen lokale overheden en films over afvalpreventie	90
3.2.2. Wijzigingen in de leefgewoonten stimuleren	91
3.2.2.1. De behoeften naar producten vanwege consumenten in vraag stellen en immateriële consumptie promoten	91
3.2.2.1.1. Wenen moedigt de overschakeling naar immateriële consumptie aan	91
3.2.2.1.2. Nürnberg : afvalvrije stad	93
3.2.2.2. De vervanging van producten door diensten aanmoedigen	95
3.2.2.2.1. München: weg met wegwerpbekers	96
3.2.2.2.2. Nürnberg : gratis uitlenen van herbruikbare vaat aan gezinnen	97
3.2.2.2.3. Regio Marches: de keuze bieden tussen herbruikbare of biologisch afbreekbare vaat op festivals en beurzen	98
3.2.2.2.4. Catalonië: een gemeentelijke verhuur- en afwasdienst voor vaatwerk	99
3.2.2.2.5. Milton-Keynes: een wasdienst voor herbruikbare luiers	100

3.2.2.3.	Stappen ondernemen ten voordele van dematerialisatie	101
3.2.2.3.1.	Kolding : gemeentelijke documenten dematerialiseren dankzij ICT	101
3.2.2.4.	Kinderen opvoeden tot toekomstige verantwoordelijke consumenten	102
3.2.2.4.1	Hasselt : afsluiten van vrijwillige milieuovereenkomsten tussen het stadsbestuur en de scholen	103
3.2.2.4.2.	Hampshire County: afvalpreventie in het lespakket	105
3.2.2.4.3.	Provincie Varese: een scholenwedstrijd rond afvalpreventieacties	106
3.2.2.4.4.	Landkreis Darmstadt-Dieburg: een werkgroep in de scholen	106
3.2.2.4.5.	Charleroi nodigt de leerlingen uit om het Handvest van de Groene Ridder te ondertekenen	107
3.2.2.4.6.	Bologna: een jaarlijkse schoolcampagne voor het leefmilieu	108
3.2.2.4.7.	Pamplona: een opleiding om te composteren sinds 1982	109
3.2.3.	Wijzigingen in het consumptiegedrag aanmoedigen	109
3.2.3.1.	Milieuvriendelijke producten in winkels promoten	109
3.2.3.1.1.	Charleroi : een partnerschap met supermarkten om afvalarme producten met een label aan te duiden	110
3.2.3.1.2.	Meudon en Mérignac: labels met een drievoudige boodschap	111
3.2.3.1.3.	Savigliano: het Re.Re-ecolabel : "Reduceren en Recycleren"	111
3.2.3.1.4.	Eindhoven: ecologisch kopen	112
3.2.3.1.5.	Het bevorderen van alternatieven voor plastic wegwerpzakken	113
3.2.3.2.	Duurzame consumptiekeuzen belonen	114
3.2.3.2.1.	Rotterdam : het NU-project	114
3.2.3.3.	Opvolgen van de ontwikkelingen naar een duurzame consumptie	116
3.2.3.3.1.	Vlaams Gewest: het Ecolifeproject	117
3.2.3.3.2.	Barcelona: indicatoren van gedragswijzigingen op het vlak van vraag en aanbod	120
3.2.3.3.3.	Charleroi: het "preventiepuzzel"-project	121
3.2.3.4.	Voorlichting in verband met rationeel gebruik	122
3.2.3.4.1.	Kolding : zuinig gebruik van schoonmaakproducten	123
3.2.3.4.2.	Bas-Rhin: 67 handelingen voor het milieu	123
3.2.3.4.3.	Graafschap Hampshire: ten aanval tegen het afval	124
3.2.3.4.4.	Malaga: de 10 ecologische geboden	124
3.2.3.5.	Herstelling en hergebruik promoten	124
3.2.3.5.1.	München : een gids, een dag van de herstellingen en een vlooiemarkt	125
3.2.3.5.2.	Wenen : campagnes en een forum op het internet	126
3.2.3.5.3.	Barcelona: recuperatie van champagneflessen	128
3.2.3.6.	Het voorbeeld geven via de milieuvriendelijke overheidsaankopen	128
3.2.3.6.1.	Barcelona : een duurzame stad met een milieuvriendelijk verbruik	129
3.2.3.6.2.	Kolding : een voortrekker inzake milieuvriendelijke openbare aankopen	130
3.2.4.	Bepaalde methodes inzake afvalverwerking promoten	132
3.2.4.1.	Aanmoedigen van thuiscompostering van organisch afval	132
3.2.4.1.1.	Subsidies en demonstraties in Milton-Keynes	133
3.2.4.1.2.	Bristol: een pilotproject rond thuiscompostering	134
3.2.4.1.3.	Porto : een praktisch compostexperiment als een essentieel educatief middel	134

3.2.4.1.4.	Martellago, Santa Giustina in Colle en de regio Veneto: fiscale voordelen voor burgers en gemeenten	135
3.2.4.1.5.	Provincie Bergamo: met composteren de toename van afval een halt toeroepen	137
3.2.4.1.6.	Regio Marche: thuiscomposteren is voordeliger dan selectief inzamelen	137
3.2.4.1.7.	Haut-Rhin: een communicatiecampagne ter ondersteuning van thuiscompostering	138
3.2.4.1.8.	Antwerpen : sociale netwerken om compostering te promoten	138
3.2.4.1.9.	Het eiland Arousa: thuiscompostering in eengezinswoningen	139
3.2.4.1.10.	Barcelona gebruikt openbare plaatsen om er te composteren	139
3.2.4.2.	De vraag van bedrijven naar primaire grondstoffen verminderen	140
3.2.4.2.1.	Bazel: afvalaudits en samenwerkingsovereenkomsten tussen de stad en bedrijven	140
3.2.4.2.2.	Nürnberg en München : een infodienst over afval voor particuliere gezinnen en bedrijven	141
3.2.4.2.3.	Helsinki: een analyse van het preventiepotentieel van ondernemingen	143
3.2.4.3.	Het vinden van afzetmarkten voor de gerecycleerde producten en materialen van bedrijven	143
3.2.4.3.1.	London Remade : het ontwikkelen van markten voor gerecycleerde producten	144
3.2.4.3.2.	Kalundborg : hoe een industriële symbiose het verbruik van grondstoffen reduceert	146
3.2.4.4.	Partnerschappen ontwikkelen met de sector van de sociale economie	148
3.2.4.4.1	Straatsburg: ENVIE biedt een afvalverwerkingsdienst aan en draagt bij tot sociale ontwikkeling	149
3.2.4.4.2	Offenbach: GOAB – de sociale integratie begon met het herstellen van koelkasten	151
3.2.4.4.3.	Turijn: een oud stadsbedrijf met een sociale roeping	152
3.2.4.4.4.	Vlaams Gewest: subsidies voor gemeenten die de recyclage van afval van elektrische en elektronische toestellen (via kringloopcentra) ondersteunen	153